

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра банківської справи

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА БАНКУ

Студентки 2 курсу 5м групи
спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»
спеціалізації «Банківська справа»

Кунделько
Анастасія
Валеріївна

Науковий керівник
канд. екон. наук, доцент

Сидоренко Віктор
Анатолійович

Гарант освітньої програми
д-р екон. наук,
професор

Шульга Наталія
Петрівна

Київ – 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ БАНКІВСЬКОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	6
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ	
2.1 Аналіз портфеля цінних паперів банку	13
2.2 Діагностика інвестиційної політики банку.....	20
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ УДОСКОНАНЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ	
3.1 Оцінювання впливу внутрішніх та зовнішніх факторів на інвестиційну політику банку.....	28
3.2 Міжнародний досвід формування та реалізації інвестиційної політики банку.....	37
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	46
ДОДАТКИ	51

ВСТУП

Актуальність дослідження. Інвестиційна активність банків в Україні за останні роки зазнала суттєвих змін. Перебудова української економіки вимагає проведення раціональної інвестиційної політики, активного і послідовного поєднання науки, техніки, використання зарубіжного досвіду. Виконання цих завдань потребує створення сприятливого інвестиційного середовища, визначення місця і ролі банків в інвестиційній діяльності, способів і методів активізації процесу міжнародного інвестування.

Загальні питання функціонування інвестиційного ринку, а також інвестиційної діяльності комерційних банків займають досить вагомe місце в наукових дослідженнях як за кордоном, так і в Україні. У цьому напрямі активно працюють такі фахівці як: Аденъонов Т., Ачкасов А., Балацький О., Бергер Ф., Бірман Г., Бланк І., Брітченко І., Вакарін С., Варнхейген М., Василик О., Версаль Н., Гладких Д., Данилов Ю., Джонк М., Грінспен А., Жуков Є., Іванов Н., Кириченко О., Кисельов В., Ковбасюк М., Луців Б., Міркін Я., Мовсесян А., Мороз А., Пересада А., Редхед К., Шарп У., Шевчук В., Шклярук С., Юрій С. та інші.

Попри широкий базис теоретичного дослідження і практичної реалізації управління інвестиційною діяльністю, описаного у вказаних роботах, низка проблем щодо інвестиційної політики банку ще потребує вирішення, а саме: наявність термінологічних та методологічних розбіжностей у трактуванні суті інвестиційної політики банку, недостатньо досліджений фінансовий механізм банківського реального інвестування і формування збалансованого портфеля інвестиційних вкладень банків. До того ж, суперечливими залишаються прикладні аспекти реалізації інвестиційної діяльності функціонування комерційного банку.

Метою дослідження є розкриття теоретичних та методичних положень щодо інвестиційної політики банку, а також дослідження вітчизняного та

зарубіжного досвіду реалізації інвестиційної політики банку, розробка пропозицій щодо її покращення.

Для досягнення цієї мети були сформульовані такі **завдання**:

- обґрунтувати сутність, теоретико-методичні засади формування і інвестиційної політики банку;
- провести аналіз портфеля цінних паперів банку АТ "Райффайзен Банк Аваль";
- оцінити ефективність інвестиційної політики АТ "Райффайзен Банк Аваль";
- оцінити вплив внутрішніх та зовнішніх факторів на інвестиційну політику банку;
- дослідити міжнародний досвід щодо формування та реалізації інвестиційної політики банку та розробити пропозиції щодо його імплементації в банках України.

Об'єктом дослідження є процес реалізації інвестиційної політики банку.

Предмет дослідження – фінансово-економічні відносини в процесі реалізації інвестиційної політики банку.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань були використані наступні методи: аналіз, синтез, зіставлення, розрахунку та порівняння – для вивчення складових частин предмета дослідження; прогнозування – формування висновків на основі думок про тенденції розвитку інвестиційної політики; класифікація наукових джерел інформації – для узагальнення та систематизувати погляди вчених на проблему, яка вивчається; системний підхід – для формування методів для оцінки ефективності інвестиційної політики банку; методи розрахунку та порівняння графічний метод – для ілюстрації результатів дослідження.

Інформаційною базою для написання випускної роботи були наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, нормативно-законодавча база

України, інтернет-сайти, статистичні та фінансові матеріали, надані АТ "Райффайзен Банк Аваль".

Публікації. Окремі результати дослідження знайшли відображення в науковій статті: Кунделько А.В. Сутність та основні принципи формування інвестиційної політики банку //Управління діяльністю фінансових установ: зміна стереотипів: зб. наук. ст. студ. денної форми навчання / відп. ред. Н.П. Шульга. – К.: Київ. нац. торг. - екон. ун-т, 2019. – 307 с. (С.123-127).

Дипломна робота складається з: вступу, трьох розділів, що включають 4 підрозділів, висновків, списку використаних джерел із 52 найменувань і 2 додатків. У тексті дипломної роботи міститься 13 таблиць і 5 рисунків. Загальний обсяг роботи 45 листів.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ БАНКІВСЬКОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Економічні цілі та інтереси інвестиційної діяльності банків полягають передусім в отриманні максимальних прибутків при досягненні належного рівня ліквідності і надійності банківських інвестиційних операцій. Інвестиційна діяльність та прийняття будь-якого рішення в цій сфері в значній мірі обумовлені цілями, які мають сприяти досягненню ефективного результату - прибутковості банку. Необхідність інвестиційної діяльності банків обумовлена взаємозалежністю розвитку банківської системи та економіки в цілому. З одного боку, банківські установи зацікавлені в стабільному економічному середовищі, що є необхідною умовою їхньої діяльності, а з іншого — стабільність економічного розвитку багато в чому залежить від високого ступеня надійності банківської системи, її ефективного функціонування [1].

Загалом, в економічній літературі інвестиційна діяльність банків розглядається в мікроекономічному аспекті з позиції вивчення інвестиційних операцій самого банку. У сучасній зарубіжній літературі термін "інвестиційна діяльність банку" часто трактується, як кошти вкладені в цінні папери на відносно тривалий термін [2]. Так як механізм інвестування в сучасній ринковій економіці прямо пов'язаний з ринком цінних паперів, саме це теоретичне твердження є відображенням реально існуючих економічних відносин.

Відомо, що банки ведуть свою діяльність не на власних, а тільки на залучених та позичених ресурсах, тому вони повинні бути впевненими в усіх інвестиційних проектах, які не достатньо аргументовані та не забезпечені необхідними гарантіями. Тому, під час розроблення своєї інвестиційної політики банківським установам необхідно реально оцінювати ризики та

ефективність інвестиційних проектів, а не тільки привабливість та їх високо дохідність.

Інвестиції банку слід розглядати одночасно з формуванням та функціонуванням загального ринку цінних паперів. Це дозволить виділити основні напрями участі банків в існуючих його сегментах у сфері реального та фінансового інвестування. Виходячи з узагальнення різних теоретичних підходів інвестиційний ринок розглядається середовище купівлі-продажу інвестиційних товарів та інструментів, інвестиційних послуг, що забезпечують процес фінансового і реального інвестування.

А. А. Пересада [3], Б. Л. Луців [4] та О. Д. Вовчак [5] зазначають, що вітчизняні банківські інвестиції здійснюються переважно у кредитній формі, зокрема довгостроковій, та опосередковують процес використання тимчасово вільних коштів у вигляді кредитування (фінансування) капіталовкладень або іншої форми вкладень у реальні активи безпосередньо для обслуговування процесу відтворення. На їх думку перевага у інвестуванні надається саме кредитній формі через слабкий розвиток ринку цінних паперів в Україні.

Узагальнення теоретичних підходів до визначення поняття „інвестиції” дозволяє інтерпретувати їх як перетворення власних і залучених ресурсів інвестора у доходні активи, в процесі використання яких створюється нова ліквідність. Загальна оцінка характеру інвестиційної діяльності учасників інвестиційного ринку, в тому числі й банків, має опиратися на врахуванні таких основних ознак поняття „інвестиції”: широкий діапазон об’єктів і форм інвестування; відсутність прив’язки до терміну реалізації інвестицій; необхідність досягнення фінального результату у вигляді доходу чи соціального ефекту; інвестування капіталу може здійснюватися у грошовій та негрошовій формах.

З точки зору Ігоніної Л.Л, інвестиційна політика банків визначається як формування системи цільових орієнтирів інвестиційної діяльності, вибір найбільш ефективних способів їх досягнення [6]. Це частина загальної

фінансової політики банку, що забезпечує вибір найбільш ефективних фінансових інструментів вкладення капіталу та своєчасне їх реінвестування.

Основні принципи формування інвестиційної політики банків [7]:

- забезпечення взаємозв'язку основної стратегії розвитку банку з інвестиційною політикою;
- врахування економічного стану країни в процесі створення та затвердження інвестиційної політики;
- розробка інвестиційної політики на основі прогнозування кон'юнктури фінансового ринку;
- дотримання правових норм державного регулювання інвестиційної діяльності банку;
- зважання на внутрішній потенціал банку, перспективу його розвитку;
- сегментація напрямків інвестиційної політики за основними видами її діяльності;
- забезпечення стійкості та високої ефективності інвестиційної політики;
- встановлення внутрішньої збалансованості всіх напрямків інвестиційної політики.

Згідно з принципами формування інвестиційної політики банків виділяють наступні етапи розробки інвестиційної політики (додаток А).

Інвестиційний портфель банку - сукупність реальних чи фінансових цінних паперів, які набуваються банком для одержання максимального прибутку. Інвестор, що бажає оптимально застосувати свій капітал, цікавиться не тільки зрівнянням окремих видів інвестицій між собою, скільки порівняння різних портфелів. При створенні такого портфеля появляється можливість означити цінні папери за характеристиками (прибутковість і ризик), що неможливо було б здійснити при оцінці окремої інвестиції. Мета формування портфеля полягає в поліпшенні умов інвестування, досягненні нової

інвестиційної якості.

Інвестиційний портфель виступає інструментом, за допомогою якого інвестор має змогу підібрати оптимальне для нього співвідношення прибутковості і ризику інвестицій. Оскільки усі фінансові цінні папери розрізняються за рівнем прибутковості і ризику, у випадку оптимального їх сполучення можна досягнути значного зниження ризику інвестиційного портфеля. Банківські установи часто використовують принцип диверсифікованості при формуванні портфеля цінних паперів. Відповідно до нього банк збільшує число різних типів цінних паперів, що включаються в портфель, що приводить до зниження ризику даного портфеля.

Зміна курсів акцій на ринку відбувається не ізольовано один від одного, а охоплює весь ринок у цілому. Ризик портфеля багато в чому залежить від того, як цінні папери, що входять до складу портфеля, одночасно знижуються або підвищуються за курсом, тобто від кореляції (взаємозв'язку) між змінами курсів окремих цінних паперів. При сильній кореляції між окремими курсами (якщо всі акції одночасно знижуються або підвищуються) ризик за рахунок вкладень у різні цінні папери не можна ні зменшити, ні збільшити. Якщо ж курси акцій абсолютно не корелюють між собою, то в ідеалі, ризик можна було б виключити цілком [8].

При включенні в портфель значного числа активів, прибутковість яких змінюється по-різному, можна одержати таке співвідношення, коли низька прибутковість одних активів буде компенсуватися високою прибутковістю інших, що в фіналі приведе до зниження ризикованості інвестиційного портфеля. У цьому і полягає зміст портфеля - знайти комбінацію з задовільним співвідношенням ризик/прибутковість.

Портфельні інвестиції являють собою диверсифіковану сукупність вкладень у різні види активів (рис. 2.1). Портфель – зібрані разом різноманітні інвестиційні цінності, що служать інструментом для досягнення конкретної інвестиційної мети вкладника. Формуючи портфель, інвестор виходить зі своїх "портфельних розумін", тобто бажання отримати їх у певній формі, щоб

вони були безпечними, ліквідними і високоприбутковими.

Рис. 2.1 Структура інвестиційного портфеля

*Примітка: побудовано автором на основі джерел [3]

Перед тим як сформувані цілі інвестиційної політики банк має провести повний аналіз її потенційних можливостей. Тут мають враховуватися обмеженість ресурсів та конкурентна боротьба за них, мінливість зовнішнього та внутрішнього середовищ, сильні та слабкі сторони суб'єкта господарювання. Від вірно сформованих цілей залежить успішність подальшої реалізації інвестиційного проекту [9].

Теж саме стосується формування інвестиційної стратегії, що являє собою конкретизацію поставлених цілей в довгостроковій перспективі. При розробці інвестиційної стратегії аналізується позиція банку на ринку, визначаються його конкурентні переваги, які в результаті використовують в процесі реалізації інвестиційної діяльності [10]. Крім того, якщо говорити про довіру до банківських установ на міжнародному ринку, то сьогодні на кращому рівні знаходяться ті банки, де на належному рівні здійснюється

інвестиційний менеджмент і чия інвестиційна стратегія прозора та чітко сформована.

При формуванні інвестиційної політики важливо враховувати ряд факторів, які впливають на інвестиційну діяльність банку. Це внутрішні (ресурси банку, стадії життєвого циклу, місія та цілі розвитку установи, дохідність активів тощо); зовнішні (загальноекономічні, політичні, екологічні, інвестиційний клімат, стан законодавчого регулювання, певні очікування та чутки, тощо). Такі фактори слід аналізувати та згідно них розробити програма інвестування. Така програма має забезпечити не лише досягнення позитивних фінансових результатів, а й зберегти фінансової стійкості банку як в поточному, так і в майбутньому періодах.

Наведені фактори здатні по-різному впливати на інвестиційну політику. Якщо банк має значний потенціал ресурсної бази, то його інвестиційна політика буде значно активнішою, направлена на більші вкладення, містити різні види цінних паперів – від надійних до високо ризикових. При зменшенні ресурсної бази, банк значно менше направляє в розвиток інвестиційної діяльності, що обмежує грошові потоки в інвестиційну сферу і відображається в його інвестиційній політиці.

Місія та цілі, поставлені перед банківською установою, теж здатні впливати на її інвестиційну діяльність. Якщо на даному етапі розвитку не заплановано ніяких інвестиційних проектів, а перед банком пріоритетними стоять інші види діяльності, інвестиційна політика набере більш консервативного спрямування. Активність інвестиційної діяльності залежить і від конкретного періоду життєвого циклу. Відтак в період підйому така діяльність буде найбільш активною, і навпаки, в період спаду – затихатиме [11].

Подібно на формування інвестиційної політики впливають фактори зовнішнього середовища. Якщо економіка (як на державному, так і на світовому рівні) перебуває у стані підйому, міжнародна інвестиційна діяльність посилюється, а інвестиційна політика банківських установ

передбачає активізацію інструментів інвестування. Несприятливі політична та економічна ситуації в країні, жорсткий стан податкового регулювання інвестиційної діяльності призведуть до зменшення або згорання інвестиційної діяльності, що в свою чергу відіб'ється на інвестиційній політиці установи.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ

2.1. Аналіз портфеля цінних паперів банку

Під інвестиційним портфелем А. С. Чесноков розуміє визначений набір з корпоративних акцій, облігацій з різним ступенем забезпечення і ризику, а також паперів з фіксованим доходом, гарантованим державою, тобто з мінімальним ризиком втрат по основній сумі і поточним надходженням. Закордонний досвід роботи банків з цінними паперами показує, що банки формують інвестиційний портфель в наступному співвідношенні: близько 70 відсотків — державні цінні папери, близько 25 відсотків — муніципальні цінні папери і близько 5 відсотків — інші папери. Таким чином, запас ліквідних активів складає приблизно $1/3$ портфеля, а інвестиції з метою отримання прибутку — $2/3$. Як правило, така структура портфеля характерна для великого банку, дрібні ж банки у своєму портфелі мають 90 відсотків і більше державних цінних паперів [12]. Теоретично портфель може складатися з паперів одного виду, а також змінювати свою структуру шляхом заміщення одних паперів іншими. Однак кожен цінний папір окремо не може досягати подібного результату.

Розмір інвестиційних ресурсів банків на інвестиційному ринку характеризується насамперед величиною кредитно-інвестиційного портфеля як основної складової активів банку і показника напрямів його діяльності щодо отримання доходу. Економічною основою нарощування кредитно-інвестиційного потенціалу банківської системи є валові заощадження [13].

Кредитно-інвестиційний портфель (КІП) є основним показником, який дає змогу більш повно охарактеризувати діяльність банків у сфері інвестиційного кредитування.

Таблиця 2.1

Аналіз структури кредитно-інвестиційного портфеля банків України

Показники	01.01.2010		01.01.2015		01.01.2018	
	млрд. грн.	питома вага,%	млрд. грн.	питома вага,%	млрд. грн.	питома вага,%
Кредитний портфель	765,66	95,03	895,61	84,64	315,66	39,64
Інвестиційний портфель	39,86	4,97	162,52	15,36	480,7	60,36
Кредитно-інвестиційний портфель	802,52	100	1058,13	100	796,36	100

*Примітка: розраховано та побудовано автором на основі джерел [25] [26]

Проаналізувавши показники табл. 2.1, можна дійти таких висновків: майже протягом усього аналізованого періоду обсяги кредитного портфеля значно перевищують обсяги інвестиційного, як в абсолютному, так і у відносному вираженні. Однак ця ситуація змінилася: станом на 1 січня 2018 року частка інвестиційного портфеля в структурі кредитно-інвестиційного портфеля становила 60,36% і збільшилася майже в 3 рази проти 2010 р. Це пов'язано з тим, що протягом цього періоду банки практично припинили кредитувати підприємства через зниження їхньої кредитоспроможності, у зв'язку зі зниженням купівельної спроможності національної грошової одиниці. Це є наслідком нестабільної економічної ситуації.

Більш детальний аналіз показав, що участь українських банків в операціях на ринку цінних паперів нерівнозначна. Зберігається тенденція, що найбільш активно на ринку цінних паперів працюють банки 1-ї групи, в яку входять найбільш великі за розміром активів і власного капіталу банки, такі як «Перший Український Міжнародний банк», «Райффайзен Банк Аваль», «Укрсоцбанк», «Промінвестбанк», а також державні банки, такі як «Приватбанк», «Ощадбанк», «Укресімбанк», «Укргазбанк». Найбільший показник за першою групою банків спостерігався на початку 2014 р., коли він становив 78,6%. Найменші показники, як правило, припадають на четверту групу банків і становлять у середньому близько 5%. Із загального числа діючих на початок 2018 р. банків 33 банки не мали інвестицій у цінні папери, і всі ці банки входять до третьої та четвертої груп [14].

Проведемо аналіз портфеля цінних паперів на основі показників АТ "Райффайзен Банк Аваль".

Починаючи з жовтня 2005 року, Райффайзен Банк Аваль є частиною банківської групи «Райффайзен Банк Інтернаціональ АГ», Австрія. Банк пропонує широкий перелік стандартних та новітніх банківських послуг, якими користуються понад 2,5 млн клієнтів.

Райффайзен Банк Аваль залишається лідером із якості обслуговування в українському банківському секторі. За оцінкою компанії GfK-Україна, яка спеціалізується на дослідженні ринків, репутація Райффайзен Банку Аваль перевищує середньо ринкову.

Банк прагне й надалі підвищувати якість обслуговування клієнтів, використовуючи власний досвід та досвід інших дочірніх банків групи «Райффайзен Банк Інтернаціональ», а також новітні технології.

Таблиця 2.2

**Питома вага цінних паперів в портфелі банку
АТ "Райффайзен Банк Аваль"**

Рік	Активи, тис.грн	Цінні папери, тис. грн	Питома вага цінних паперів в портфелі банку, %
2009	6 997 034	122 064	1,74
2010	56 791 612	5 467 382	9,63
2011	54 255 897	6 017 572	11,09
2012	51 202 561	6 087 468	11,89
2013	47 085 394	5 151 269	10,94
2014	47 351 693	4 703 566	9,93
2015	53 573 225	2 935 253	5,48
2016	57 364 637	3 382 665	5,90
2017	67 016 816	5 727 107	8,55
2018	73 800 833	3 455 556	4,68

*Примітка: розраховано та побудовано автором на основі джерел [15]

У 2009-2014 роках спостерігається позитивна динаміка вкладень в цінні папери, але в 2015 році цей показник вдвічі знизився, що пов'язане як з несприятливими політичними та макроекономічними умовами, так і з антикризовою політикою в банківській сфері (табл. 2.2). З 2016 року темпи

зростання вкладень у цінні папери прискорилися. Це стало результатом пошуку банком ефективного розміщення грошових ресурсів в умовах потепління щодо виходу з кризи. Проаналізувавши тенденцію щодо питомої ваги цінних паперів в активах банку АТ "Райффайзен Банк Аваль", можна стверджувати, що банк приділяє увагу інвестиційній діяльності, але традиційні операції та послуги залишаються пріоритетними.

Складові частини інвестиційного портфеля банку АТ "Райффайзен Банк Аваль" з 2009 по 2018 роки наведені в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

**Складові частини інвестиційного портфеля банку
АТ "Райффайзен Банк Аваль", млн. грн**

	Облігації внутрішньої державної позики	Облігації українських підприємств	Акції українських підприємств	Облігації, випущені українськими кредитними установами
2009	121,69	0,37	–	0
2010	5456,02	11,36	–	0
2011	6002,04	10,53	–	5,00
2012	6071,23	11,24	–	5,00
2013	5088,33	51,57	–	11,37
2014	4309,25	392,07	2,25	–
2015	2714,99	218,00	2,26	–
2016	3276,19	104,21	2,26	–
2017	5727,11	–	–	–
2018	34555,56	–	–	–

*Примітка: розраховано та побудовано автором на основі джерел [15]

Аналізуючи ці дані можна дійти до висновку, що основна частина інвестиційного портфеля Банку – це облігації внутрішньої державної позики. Динаміка зміни кількості ОВДП за останні десять років представлена на рис. 2.1. Станом на 31 грудня 2015 року ОВДП, оцінені за справедливою вартістю, були частково представлені цінними паперами Міністерства фінансів України, балансова вартість цих облігацій становила 999 551 тис. грн., номінальна процентна ставка - 8,75% та дата погашення - серпень 2016 року. Банк не утримував таких інструментів станом на 31 грудня 2016 року. Станом на 31 грудня 2018 року та за 2018 рік всі інвестиційні цінні папери за справедливою

вартістю, з переоцінкою через інший сукупний дохід класифіковані на Стадії 1 знецінення [15].

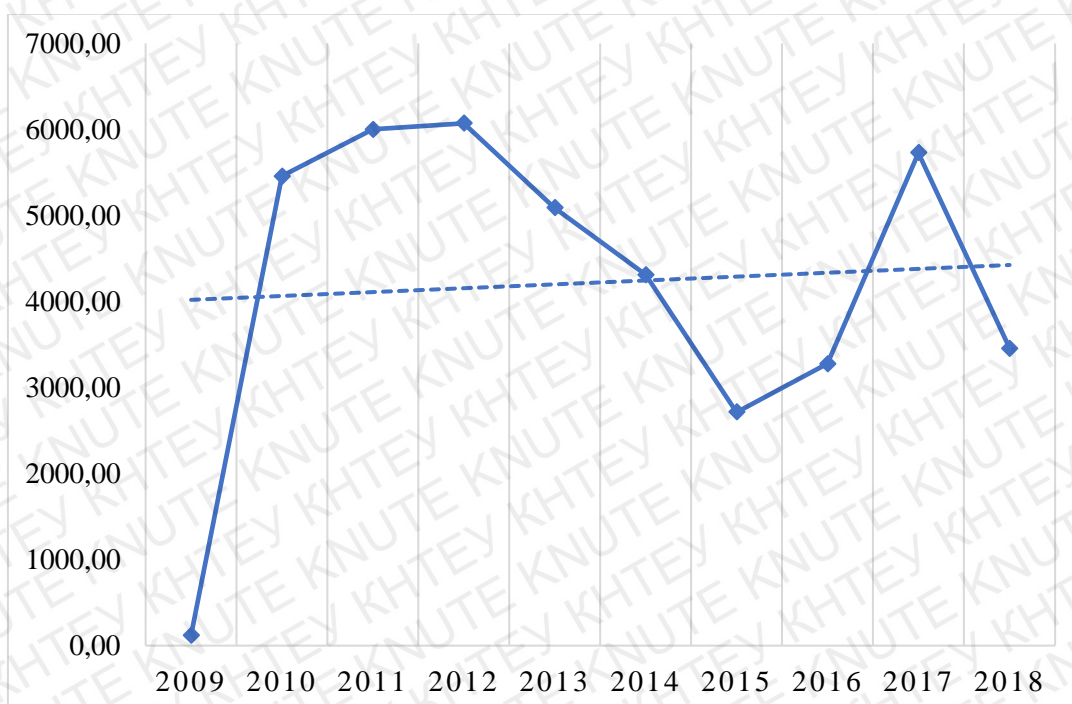

Рис. 2.1 Облігації внутрішньої державної позики АТ "Райффайзен Банк Аваль" (динаміка за 2009-2018 рр.), тис. грн

*Примітка: розраховано та побудовано автором на основі джерел [15]

Розглянемо більш детально питому вагу складових інвестиційного портфелю банку за останні роки (табл. 2.4)

Таблиця 2.4

Структура інвестиційного портфелю АТ "Райффайзен Банк Аваль" за 2015-2018 роки

	ОВДП	Облігації українських підприємств	Акції українських підприємств
2015			
Сума, млн грн	2 714 993	218 002	2 252
Частка, %	92,50	7,43	0,08
Всього	2 935 247		
2016			
Сума, млн грн	3 276 190	104 209	2 257

Закінчення табл. 2.4

Частка,%	96,85	3,08	0,07
Всього		3 382 656	
2017			
Сума, млн грн	5 727 107	–	2 257
Частка,%	99,96	–	0,04
Всього		5 729 364	
2018			
Сума, млн грн	3 455 556	–	–
Частка,%	100	–	–
Всього		3 455 556	

*Примітка: розраховано та побудовано автором на основі джерел [15]

Проводячи аналіз можна відзначити, що ринкова вартість інвестиційного портфелю АТ "Райффайзен Банк Аваль" змінювалась з року в рік. Наприклад, у 2016 році ринкова вартість зросла на 447 409 млн грн (або на 15,24%) порівнюючи з 2015. У 2017 ринкова вартість портфелю цінних паперів також збільшилась відносно 2016 року (на 2 346 708 млн грн, або на 69,37 %). Таке стрімке нарощення свідчить про суттєве зростання інвестиційного капіталу банку. Станом на 2018 рік ринкова вартість інвестиційного портфеля банку складає 3 455 556 млн грн, що менше на 2 273 808 млн грн (-39,69%) за показник 2017 року.

При цьому ми можемо відзначити, що за аналізований період змінилась структура портфелю банку в розрізі окремих фінансових інструментів. Так ми можемо побачити, що ринкова вартість облігацій та акцій українських підприємств зменшувалась, починаючи з 2015 року.

Таким чином, частка найбільш надійних фінансових інструментів - таких як облігації внутрішньої державної позики (ОВДП), збільшувалась щороку, поки в 2018 року вона не стала дорівнювати 100% в загальному обсязі портфелю цінних паперів.

Збільшення в структурі портфелю банку надійних інструментів пов'язане з тим, що в умовах досить нестабільного фондового ринку України банк обрав досить консервативну стратегію управління інвестиційним портфелем, орієнтуючись головним чином на забезпечення надійності

вкладень.

Проведемо порівняння вартості акцій та облігацій українських компаній в інвестиційному портфелі АТ "Райффайзен Банк Аваль" та ПАТ КБ "Приватбанк". (табл. 2.5)

Структура портфеля акцій та облігацій АТ КБ "Приватбанк" та АТ "Райффайзен Банк Аваль", тис. грн

Таблиця 2.5

	ПАТ КБ "Приватбанк"	АТ "Райффайзен Банк Аваль"
	2015	
Акції українських компаній, млн грн	6 512	2 252
Облігації українських компаній, млн грн	834	218 002
	2016	
Акції українських компаній, млн грн	4 822	2 257
Облігації українських компаній, млн грн	717	104 209
	2017	
Акції українських компаній, млн грн	2 151	2 257
Облігації українських компаній, млн грн	571	-

*Примітка: розраховано та побудовано автором на основі джерел [15] [27]

Отже, загальна вартість акцій в портфелю банку ПАТ КБ "Приватбанк" була майже в 3 рази більша ніж в АТ "Райффайзен Банк Аваль" в 2015 році, в 2 рази більша - в 2016 році. Проте в 2017 році, сума акцій в українських компаній ПАТ КБ "Приватбанк" зменшилась до рівня АТ "Райффайзен Банк Аваль". Загальна вартість облігацій в портфелю банку ПАТ КБ "Приватбанк" була набагато менша, ніж в АТ "Райффайзен Банк Аваль" в 2015-2016 році. Проте в 2017 році в портфелі АТ "Райффайзен Банк Аваль" облігації українських компаній були відсутні повністю.

2.2 Діагностика інвестиційної політики банку

Таблиця 2.6

Активи банків України на період 2010 р. –2018 р.

Показник	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Кількість банків, шт	175	175	174	180	145	117	96	88	77

Закінчення табл. 2.6

Активи банків, млрд. грн	1090	1212	1264	1409	1477	1571	1737	1756	1320
Цінні папери в портфелях банків, млрд. грн	68,93	75,93	88,85	127,73	143,03	109,57	264,36	359,97	418,41

*Примітка: розраховано та побудовано автором на основі джерел [14] [16]

Динаміка сукупних активів протягом останніх років відчувала динамічний ріст (табл. 2.5). Незважаючи на істотне уповільнення збільшення величини банківських активів до 2010, з початку кризи банки наростили їх величину на 121,1%. У 2010-х та у 2014-х спостерігається динаміка до зниження вкладень в цінні папери, що пов'язане як з несприятливими політичними та макроекономічними умовами, так і з антикризовою політикою в банківській сфері, пов'язаній з використанням всіх 55 резервів для підвищення стабільності, надійності та ефективності. Однак вже з 2012 темпи зростання вкладень у цінні папери помітно прискорилися і склали 88854 млн. грн; в 2014 цей показник склав 143031 млн. грн (на 60,97% більше ніж в 2012 році), в 2018 – 418405 млн. грн. Це стало результатом пошуку банками ефективного розміщення грошових ресурсів в умовах потепління щодо виходу з кризи. В результаті, у 2018 частка цінних паперів у портфелі активів банків склала 31,7% (рис. 2.2). Незважаючи на помітні темпи зростання вкладень банків у цінні папери, їх питома вага у складі активів банків за 2010–2017 мала позитивну тенденцію, що дає право стверджувати, що вітчизняні банки приділяють увагу інвестиційній діяльності, але традиційні операції та послуги залишаються пріоритетними.

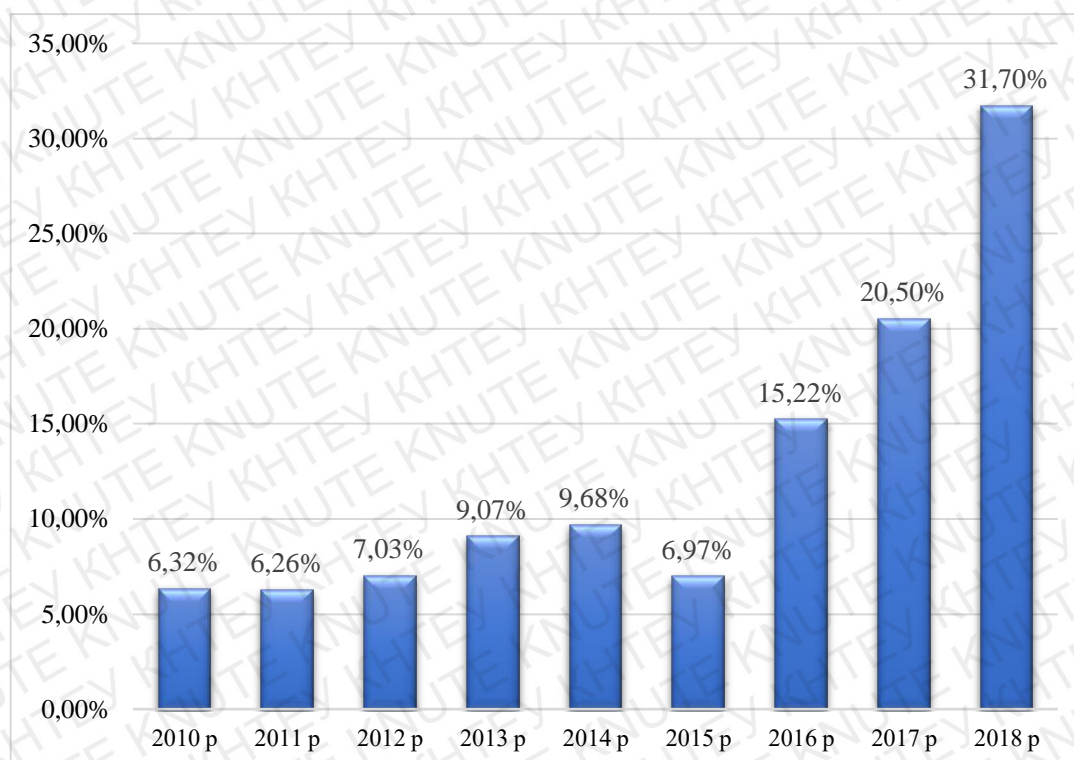

Рис. 2.2 Питома вага інвестицій у цінні папери у складі активів банків України

*Примітка: розраховано та побудовано автором на основі джерел [14] [16]

Торгові активи – сукупність цінних паперів банку, що складається з об'єктів, щодо яких банк має чіткі наміри продати в найближчому майбутньому та отримати спекулятивний дохід від коливання цін (курсів). Торгові активи відображаються окремим від інвестиційного портфеля рахунком та можуть включати в себе цінні папери казначейства США, цінні папери з іпотечним покриттям, угоди про обмінні курси і відсотковими ставками. З точки зору управління банком керівництво повинно завжди мати оперативну інформацію щодо поточної вартості об'єктів, що входять до торгового портфеля. Відтак торговий портфель підлягає постійній переоцінці на ринкову вартість і тому перебуває під впливом ризику зміни ринкових умов.

Таблиця 2.7

**Торгові активи АТ "Райффайзен Банк Аваль"
на період з 2015 по 2018 рр., тис.грн**

Торгові активи	2015	2016	2017	2018
ОВДП	808 776	225 198	1 099 387	354 248
Казначейські облигації США	–	–	28 090	332 790

Закінчення табл. 2.7

Похідні фінансові інструменти	–	–	–	3 457
Всього	808 776	225 198	1 127 477	690 495
Чисті комісійні доходи від торгових активів	37 669	58 926	167 276	155 507

*Примітка: розраховано та побудовано автором на основі джерел [15]

З табл. 2.7 видно, що основна частка в торгових активах АТ "Райффайзен Банк Аваль" припадає саме на облігації внутрішньої державної позики. В 2015 та 2016 році ОВДП становили 100% від торгових цінних паперів, в 2017 — 98%, в 2018 — 51%.

Висока облікова ставка НБУ призводить до збільшення ставок ОВДП (табл. 2.8). Наслідком цього в банківській сфері може виникнути ефект витіснення — банки вкладають кошти в державні облігації через високі ставки, замість кредитування реального сектору економіки.

Таблиця 2.8

**Облікова ставка НБУ та граничний рівень доходності ОВДП
на період з 2015 по 2018 рр., %**

Період	Облікова ставка	Граничний рівень доходності ОВДП
2018		
з 07.09	18,0	18,5
з 13.07	17,5	17,8
з 02.03	17,0	17,5
з 26.01	16,0	16,5
2017		
з 15.12	14,5	16
з 26.05	12,5	14
з 14.04	13,0	14,95
2016		
з 28.10	14,0	15,69
з 16.09	15,5	16
з 29.07	16,5	16,35
з 24.06	18,0	16,65

Закінчення табл. 2.8

з 22.04	19,0	18,45
2015		
з 25.09	22,0	-
з 28.08	27,0	-
з 04.03	30,0	7
з 06.02	19,5	16,7

*Примітка: розраховано та побудовано автором на основі джерел [28] [29]

Аналітики банківської сфери критикують банки за те, що вони дуже часто купують ОВДП, замість того, щоб видавати кредити бізнесу.

Щодо АТ "Райффайзен Банк Аваль", то в його портфелі звісно ж є такі активи, як ОВДП, адже вони є високододієвими і високоліквідними, що просто необхідно для банку для підтримання та забезпечення його поточної ліквідності. Але якщо порівняти розмір ОВДП та наданих кредитів (рис. 2.3), то можна впевнитись, що Банк приділяє багато уваги кредитуванню підприємств, що дає позитивний ефект у вигляді створення додаткових робочих місць і суттєвого підвищення виробництва та економіки в цілому.

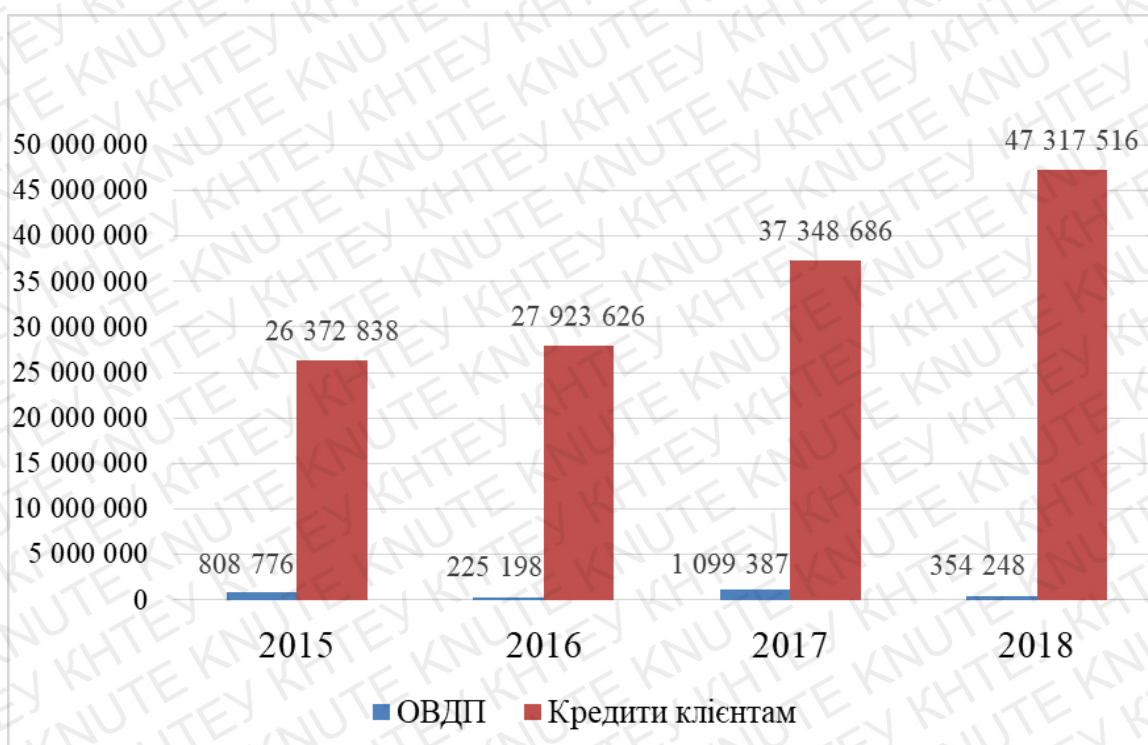

Рис. 2.3 Співвідношення наданих кредитів та ОВДП в портфелі АТ "Райффайзен Банк Аваль", тис.грн

*Примітка: розраховано та побудовано автором на основі джерел [15]

У 2016–2018 роках кредити АТ "Райффайзен Банк Аваль" для бізнесу зростали майже 30% щороку (показник на банківському ринку був на рівні 3% зростання). За обсягами та кількістю кредитів для бізнесу Банк знаходиться в трійці найбільших кредиторів і є лідером у фінансуванні агробізнесу в Україні (майже 40% портфелю). Кожна 5-та компанія України обирає АТ "Райффайзен Банк Аваль" партнером у проведенні своєї зовнішньо економічної діяльності. Також Банк є лідером ринку (45%) авалювання векселів

Проаналізувавши торгові активи АТ "Райффайзен Банк Аваль" (див. табл. 2.7) , можна побачити, що банк почав активно скуповувати казначейські облигації США. В 2018 році їх розмір становив 332 790 тис. грн, в майже в 12 раз більше за їх розмір в 2017 році. Це пояснюється тим, що казначейські облигації державні позики США вважаються одним з найбільш надійних інструментів для інвестування в світі. Саме по ним, як правило, визначають стан всесвітнього фондового ринку, оцінюють можливі ризики і потенційний прибуток. Сполучені Штати мають найвищий кредитний рейтинг - ААА, що свідчить про максимальної надійності їх держоблігацій. Додатково підвищує привабливість американських облигацій низька інфляція в США. У той же час, мінімальні ризики означають і низьку прибутковість, тому даний інструмент не підійде тим інвесторам, які розраховують на значний прибуток від своїх вкладень.

Так як в 2018 році 48% від загальної вартості торгових активів припадає на держоблігації США, можна дійти висновку, що АТ "Райффайзен Банк Аваль" приділяє багато уваги саме надійності вкладень.

В активах АТ "Райффайзен Банк Аваль" є інвестиційна нерухомість, що утримується банком з метою отримання доходу від здачі в оренду або для підвищення вартості вкладеного капіталу і не експлуатується Банком (табл. 2.9). Але починаючи з 2015 року їх розмір помітно зменшується. В 2018 році інвестиційна нерухомість становив 133 064 тис. грн, що на 45% менше, ніж в 2015 році. У 2016 році справедливу вартість інвестиційної нерухомості, що

знаходиться у власності Банку, було переглянуто. Відповідні збитки від уцінки були визнані в складі прибутків або збитків у сумі 33 754 тис грн. Визнані збитки стосуються переважно нерухомості, що знаходиться у власності Банку та розташована на території проведення антитерористичної операції в Донецькій і Луганській областях.

Таблиця 2.9

Інвестиційна нерухомість АТ "Райффайзен Банк Аваль", тис. грн

	2015	2016	2017	2018
Інвестиційна нерухомість	243 180	160 627	151 860	133 064
Надходження від реалізації інвестиційної нерухомості	16 609	43 324	10 538	16 618

*Примітка: розраховано та побудовано автором на основі джерел [15]

Інвестиції в ОВДП набагато вигідніше ніж придбання нерухомості для подальшої здачі в оренду, оскільки ціна на квадратні метри прив'язана до макроекономічних показників. Нерухомість, наприклад, з 2015 року здешевіла в доларовому еквіваленті. На чергову світову фінансову кризу ціни на нерухомість також відреагують зниженням. Зменшуючи розмір інвестиційної нерухомості, АТ "Райффайзен Банк Аваль" оберігає свої активи від раптового зниження ціни на ринку нерухомості.

Станом на кінець 2018 року АТ «Райффайзен Банк Аваль» має два дочірніх підприємства (табл. 2.10)

Таблиця 2.10

Дочірні підприємства АТ «Райффайзен Банк Аваль»

Дочірнє підприємство	Частка участі, %	Країна	Дата приєднання	Галузь
ТОВ «Райффайзен Лізинг Аваль»	87,08	Україна	29 червня 2006р.	Фінансовий лізинг
ТОВ «РЕК ГАММА»	100	Україна	26 березня 2013р.	Операції з нерухомим майном

*Примітка: розраховано та побудовано автором на основі джерел [15]

Дочірні підприємства – це підприємства, які контролюються Банком. Банк контролює підприємство, коли піддається ризикам, пов'язаним з перемінними доходами від участі у діяльності підприємства, або має право на

отримання таких доходів та має можливість впливати на ці доходи через свій вплив на підприємство.

Райффайзен Лізинг Аваль – універсальна лізингова компанія, входить до фінансової групи «Райффайзен», відома своєю надійністю та зручними фінансовими рішеннями. В Україні діє з 2006 року. За роки існування на українському ринку компанія розробила власні пропозиції, що можуть задовольнити будь-які потреби клієнтів – це партнерські програми з найкращими постачальниками різноманітної техніки та транспортних засобів, гнучкий графік платежів та прозора система фінансування. В 2018 році сукупний дохід від діяльності Райффайзен Лізинг Аваль становив 132 738 тис. грн.

ТОВ «РЕК ГАММА» - стабільна компанія з іноземним капіталом, експлуатує і управляє нерухомістю у всіх великих містах України. У власності ТОВ «РЕК ГАММА» знаходиться 21 об'єкт нерухомості та 9 земельних ділянок, а статутний капітал компанії становить 49 015 000 грн.

Важливим аспектом вивчення інвестиційної діяльності банку є аналіз нормативів інвестування. Для забезпечення контролю над інвестиційною діяльністю банків, а саме за прямими інвестиціями, Національний банк України встановлює нормативи інвестування: норматив інвестування у цінні папери окремо за кожною установою (Н11) та норматив загальної суми інвестування (Н12) [19]

Норматив інвестування у цінні папери окремо за кожною установою (Н11) встановлюється для обмеження ризику, пов'язаного з операціями вкладання коштів банку до статутних капіталів установ, що може призвести до втрати капіталу банку. Норматив загальної суми інвестування (Н12) встановлюється для обмеження ризику, пов'язаного з операціями вкладання (прямого чи опосередкованого) коштів банку до статутних капіталів будь-яких юридичних осіб, що може призвести до втрати капіталу банку.

Порівняння стану виконання нормативів інвестування банками України з граничними (додаток Б) , встановленими НБУ, дає змогу зробити висновок

про дуже низьку інвестиційну активність комерційних банків. Протягом аналізованого періоду значення нормативу інвестування у цінні папери окремо за кожною банківською установою (Н11) має тенденції до зменшення від і жодного разу не перевищує достатнє значення. Норматив загальної суми інвестування (Н12) також знижується: у 2018 р. становив 0,41%, що майже в 10 разів менше показника 2010 р., який дорівнював 3,41% [20].

Станом на 1 грудня 2018 р. АТ «Райффайзен Банк Аваль» дотримувався нормативів інвестування: норматив Н11 становив 0,80, а норматив Н12 – 0,84 за допустимих значень 15 і 60 відповідно. Це свідчить про те, що банк ефективно управляє ризиками, пов'язаними з інвестиційною діяльністю, що підтверджується стабільним зростанням обсягів інвестиційної діяльності та свідчить про виважену та ефективну інвестиційну політику.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ УДОСКОНАНЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ

3.1. Оцінювання впливу внутрішніх та зовнішніх факторів на інвестиційну політику банку

На формування інвестиційної політики банку впливає низка факторів, які можна поділити на дві великі групи: зовнішні та внутрішні (Рис. 3.1).

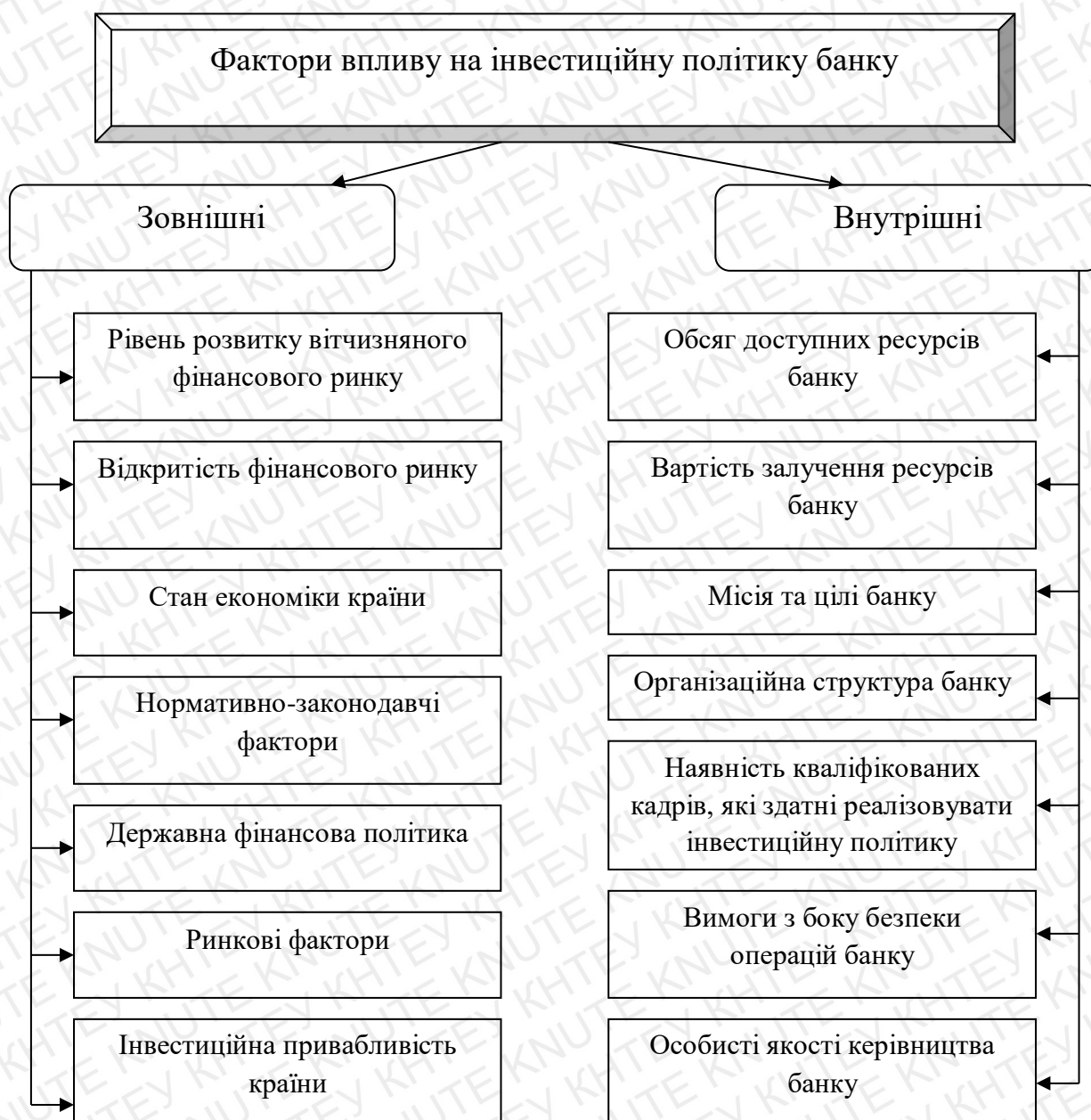

Рис. 3.1. Класифікація факторів впливу на інвестиційну політику банку

*Примітка: побудовано автором на основі джерел [21]

Зовнішні фактори – це ті фактори, на які банк не може вплинути або його вплив дуже незначний. Внутрішні фактори зазвичай піддаються впливу з боку керівництва або власників банку. Отже, можна зробити висновок, що визначальними факторами, які формують інвестиційну політику банку є саме зовнішні фактори, оскільки вони є незалежними, тобто не піддаються впливу з боку керівництва банку. Тому аналіз доцільно розпочати саме із зовнішніх факторів формування інвестиційної політики банку.

Перш за все слід відмітити рівень розвитку українського фондового ринку. Україна відноситься до країн, де фондовий ринок розвинений вкрай слабо, адже економічна модель не передбачає широкого залучення капіталу через емісію акцій, а основним джерелом капіталу слугують власні заощадження бізнесменів та банківські кредити для фінансування оборотного капіталу. Для розуміння масштабів фондового ринку України потрібно проаналізувати обсяги операції на фондовому ринку за рік (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Обсяг біржових контрактів з цінними паперами на фондовому ринку України за видами інструментів за 2015-2018 рр., млн. грн.

Рік	2015	2016	2017	2018
Державні облигації та облигації місцевих позик	253339,54	211257,15	189555,01	246474,66
Облигації підприємств	13604,11	9433,74	6120,09	10267
Акції	5810,88	2179,96	5051,56	1215,95
Інвестиційні сертифікати	2170,15	395,3	51,83	272,01
Деривативи	15846,35	13687,14	5018,99	2641,15
Разом	290771,03	236953,29	205802,5	260870,78

*Примітка: побудовано автором на основі джерел [22]

З таблиці 3.1 видно, що загальний обсяг обороту українського фондового ринку в 2015-2017 роках скорочувався, лише в 2018 році відбулось поживалення на ринку, але хоча в 2018 році і відбулось зростання обсягу операцій з цінними паперами, але обсяг обороту ринку не досяг навіть рівня 2015 року. З одного боку, це свідчення недовіри до вітчизняного фондового ринку внаслідок девальвації гривні, зниження привабливості українських

активів для інвесторів. Особливо це стосується ринку деривативів, обсяг яких скорочувався протягом 2015-2018 років та скоротився більше, ніж у 5 разів, та ринку інвестиційних сертифікатів, який скоротився майже у 8 разів. Також ми бачимо скорочення обігу акцій, яке відбувалось непослідовно, із відновленням в 2017 році та сильним спадом в 2018 році. Це свідчить про падіння інтересу на вторинному ринку до акцій українських підприємств. Для більш повного розуміння ситуації на українському фондовому ринку, проаналізуємо структуру обороту (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Структура біржових контрактів з цінними паперами на фондовому ринку України за видами інструментів за 2015-2018 рр.,%.

Рік	2015	2016	2017	2018
Державні облигації та облигації місцевих позик	87,127	89,156	92,105	94,482
Облигації підприємств	4,679	3,981	2,974	3,936
Акції	1,998	0,920	2,455	0,466
Інвестиційні сертифікати	0,746	0,167	0,025	0,104
Деривативи	5,450	5,776	2,439	1,012
Разом	100	100	100	100

*Примітка: побудовано автором на основі джерел [22]

З таблиці 3.2 ми бачимо, що в структурі обороту фондового ринку України в 2015-2018 роках відбувались досить суттєві зміни. Частка державних облигацій в обороті постійно зростала за весь досліджуваний період, хоча вона і так була завелика навіть у 2015 році (87,127%), при цьому в 2018 році з усіх інших інвестиційних інструментів значення зберігав лише обіг облигацій підприємств, хоча він складав лише близько 4%. Значно зменшилась частка деривативів в обігу фондового ринку, якщо в 2015 році вона складала 5,45%, то в 2018 році – лише 1,012%. З цього можна зробити два висновки. По-перше, значення приватного сектору в обороті українського фондового ринку невисоке та надалі зменшується, при цьому основним інструментом інвестування в приватний сектор є облигації підприємств. По-друге, основним інструментом на фондовому ринку є державні облигації, тобто відбувається витягування державою ресурсів з економіки на фінансування

дефіциту державного бюджету, в тому числі за рахунок підприємств. Також ми бачимо, що акції мають мізерну частку в обігу фондового ринку, а отже, акціонерний капітал не відіграє помітної ролі у фінансуванні розвитку економіки.

Охарактеризувати стан українського ринку акцій можна шляхом порівняння відношення капіталізації всіх підприємств, акції яких обертаються на фондовому ринку в Україні та в деяких інших країнах (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Відношення капіталізації компаній, акції яких обертаються на фондовому ринку до ВВП деяких країн в 2018 р.

Країна	Відношення капіталізації компаній до ВВП, %
Україна	3,37
Гонконг	1052,15
Швейцарія	204,27
США	148,51
Німеччина	43,91
Росія	34,76
Польща	27,4
Казахстан	21,7
Туреччина	19,47
Угорщина	17,6

*Примітка: побудовано автором на основі джерел [23]

Як можна побачити з таблиці 3.3, Україна має одну з найнижчих капіталізацій фондового ринку по відношенню до ВВП. Перевагою цього показника є те, що він є відносним, тому об'єктивно відображає рівень розвитку фондового ринку саме відносно розміру економіки. Навіть найближчі сусіди України, такі як Польща, Росія та навіть Казахстан мають більшу капіталізацію фондового ринку, ніж Україна у 5-10 разів.

Низький рівень розвиненості фондового ринку зумовлений такими причинами, як слабкий захист корпоративних прав через вади судової системи, висока корупція, в тому числі в правоохоронних органах та судах, непрозора структура власності більшості вітчизняних компаній, недовіра до вітчизняної грошової та банківської системи. Більшість підприємств в Україні

за господарсько-правовою формою є товариствами з обмеженою відповідальністю, приватними акціонерними товариствами або навіть приватними підприємствами, тобто їх акції чи паї у статутному капіталі не обертаються на ринку, а отже, неможливо оцінити їх ринкову капіталізацію. До того ж, підприємці, які бажають вивести акції своїх компаній на ринок, прагнуть зробити це на закордонних фондових біржах, оскільки там вони впевнені у захисті своїх прав власності та захищені від рейдерства. На зарубіжних фондових ринках можна залучити більше коштів для розвитку підприємства.

Із слабким розвитком фондового ринку країни тісно пов'язані такі фактори, як відкритість фінансового ринку, нормативно-законодавчі фактори та державна фінансова політика. Так, слабкий розвиток фондового ринку України веде до того, що на ринку дуже малий обсяг пропозиції приватних цінних паперів, з цього випливають такі наслідки, як підвищена роль держави на фондовому ринку та абсолютне переважання державних облігацій на ринку цінних паперів. Відкритість українського фінансового ринку теж впливає на стан ринку та можливість проведення інвестиційної політики банками. В умовах обмеженості українського фондового ринку, можливість банків виходити на міжнародні фінансові ринки дала б змогу інвестувати в іноземні цінні папери, наприклад, в акції надійних світових корпорацій, облігації транснаціональних корпорацій. Але, з іншого боку, це б призвело до відтоку капіталу з України, що було б небажаним для економіки України, оскільки вона і так відчуває дефіцит капіталу. В умовах закритого фінансового ринку України, що має сприяти припливу капіталу в українську економіку та протистояти його відпливу, інструменти інвестицій для банків обмежуються обмеженим набором акцій та облігацій українських підприємств та державних облігацій. В умовах обмеженого вибору цінних паперів на фондовому ринку України та неможливості виходу на зарубіжні фінансові ринки, український уряд проводить активну фінансову політику, залучаючи кошти для

фінансування державного боргу шляхом випуску ОВДП (облігацій внутрішньої державної позики).

Законодавче регулювання фондового ринку передбачає, як вже було зазначено раніше, обмеження виведення капіталу за межі країни. Крім того, існує певне нормативне регулювання банківського сектору з боку НБУ, яке обмежує частку цінних паперів одного емітенту в портфелі банку та частку акцій підприємств в портфелі цінних паперів. Але через відсутність на ринку достатньої кількості та обсягу акцій та облігацій українських підприємств, всі регулятивні обмеження фактично не мають сенсу, оскільки банки просто не мають змоги придбати таку кількість акцій, яка б перевищувала зазначені нормативи.

Суттєвий вплив на інвестиційну політику банку здійснює такий фактор, як стан економіки країни. Зазвичай, інвестиційна політика банків стає більш активною та агресивною за умов економічного зростання та піднесення ринків. Під час економічного піднесення інвестиції у акції підприємств можуть приносити не тільки дивіденди, але й дохід у вигляді зростання ціни та курсову різницю при продажу акцій. Також при економічному зростанні покращуються кредитні рейтинги більшості підприємств, а отже, більш надійними стають інвестиції у облігації підприємств, оскільки знижується імовірність дефолту. Але стан економіки впливає на привабливість не тільки облігацій підприємств, але й на привабливість державних облігацій. Хоча вважається, що державні облігації в певній країні є найбільш надійними цінними паперами та мають нульовий ризик, тобто є безризиковими активами, але насправді це не зовсім так. По-перше, технічний дефолт по ОВДП можливий, при цьому гроші будуть все ж таки сплачені, але це може розтягнутись на декілька років. По-друге, потрібно враховувати ризики девальвації, адже у випадку придбання номінованих у гривні ОВДП, при різкій девальвації гривні реальна вартість інвестицій в іноземній валюті швидко зменшиться. Крім темпів економічного зростання, важливими індикаторами, які потрібно враховувати при розробці інвестиційної політики банків є

динаміка курсу національної валюти до основних світових валют, рівень інфляції, дефіцит державного бюджету України, сума державного боргу, рівень інфляції та навіть ціни на світових ринках на основні експортні продукти країни. У випадку України товарами, що забезпечують левову частку експортної виручки є сільськогосподарська продукція, чорні метали та вироби з них, залізна руда.

Вплив на формування інвестиційної політики банків здійснюють ринкові фактори, тобто попит та пропозиція на цінні папери, їх ринкова доходність, номінальні ставки доходності облігацій, дивіденди, які виплачуються на акції підприємств, середні ставки по депозитах та кредитах для населення та підприємств. Для розуміння ситуації на фінансовому ринку зауважимо, що на початок 2018 року середньозважена ставка за депозитами в банках України становила 10,7% річних, середньозважена ставка по кредитах становила 16% річних, в той час доходність ОВДП становила 18-18,5% у гривні [24].

В таких умовах банки об'єктивно не були зацікавлені у кредитуванні бізнесу чи населення, оскільки кредитування давало менший дохід, при цьому було значно ризикованішим, ніж вкладення у ОВДП. При цьому для отримання гарантованого безризикового заробітку, банку лише потрібно прийняти на депозит від населення кошти за ставкою 10,7% річних та вкласти у ОВДП під 18% річних, а різницю у 7,3% річних отримати у вигляді прибутку. Оскільки ОВДП вважаються найбільш надійними та ліквідними цінними паперами на ринку, то жодних обмежень відносно обсягів ОВДП, які може придбати банк немає. Таким чином, держава, через посередництво комерційних банків просто висмоктувала ліквідність з фінансового ринку, фактично відбираючи кредитні ресурси в економіки, оскільки для банків кредитувати державу стає більш вигідно та надійно, ніж бізнес.

На початок 2019 року ситуація дещо виправилась, середня ставка по депозитах стала 14,5% річних, а середня ставка по кредитах зросла до 21,2%, при цьому доходність ОВДП знаходиться в межах 16,5-17% річних. Хоча

середні кредитні ставки вже перевищують доходність ОВДП, але враховуючи високу ризикованість кредитних операцій, ОВДП все ще залишаються вкрай привабливим інструментом для інвестування вільних коштів банків. Адже так само, як і раніше, доходність ОВДП на 2-2,5% перевищує відсоткову ставку по депозитам. На мою думку, ситуація, коли доходність ОВДП перевищує депозитну ставку неприпустима, оскільки це вбиває мотивацію банків до кредитування реальної економіки та веде до перетоку коштів від бізнесу до держави. Держава ж не створює передумов для економічного зростання, мобілізуючи гроші шляхом випуску ОВДП. Можливо, така ситуація доцільна з точки зору уряду для покриття дефіциту бюджету та погашення раніше взятих державних боргів, але тривале збереження такої ситуації веде до вимивання коштів з економіки та до інвестиційного «голодування».

Проаналізувавши зовнішні фактори формування інвестиційної політики банків в Україні, можна прийти до висновку, що всі зовнішні фактори сприяють підвищенню частки цінних паперів у активах українських банків, при цьому головну роль в структурі цінних паперів відіграють державні облігації. Ситуація на фінансовому ринку склалася в результаті слабкого розвитку вітчизняного фондового ринку, його закритості та неможливості вкладення коштів в цінні папери іноземних підприємств, активними діями держави на фондовому ринку та низької інвестиційної привабливості України для реальних інвесторів. Висока потреба держави в грошових коштах для покриття дефіциту бюджету та погашення старих боргів веде до підвищення привабливості ОВДП та витісняє з ринку цінні папери підприємств, які виявляються менш привабливими, ніж ОВДП за співвідношенням доходності та ризику. Частково ОВДП також вимивають з економіки кредитні кошти, які банки з більшим бажанням вкладають у ОВДП як більш надійне джерело доходів.

Внутрішні фактори, що впливають на інвестиційну політику банків важливі для кожного окремого банку, але в цілому для банківської системи вони залежать від зовнішніх факторів та умов фондового ринку.

Інвестиційна політика банку залежить від місії та стратегічних цілей банку. Це означає, що банк буде купувати цінні папери тих підприємств, які вважає своїми стратегічними партнерами та у яких є зацікавленість з боку менеджменту банку. Цінні папери мають відповідати цілям банку щодо прибутковості активів та ризику.

Важливим елементом формування інвестиційної політики банку є система ризик-менеджменту банку, яка слідкує за ризикованістю інвестицій у цінні папери та вимагає диверсифікації таких інвестицій.

Обсяг залучених банком ресурсів впливає на можливість банку формувати інвестиційний портфель. З іншого боку, вартість залучених ресурсів визначає інструменти, в які зможе банк інвестувати кошти. Якщо ціна залучених ресурсів висока, то банк вимушений буде інвестувати кошти в більш ризикові цінні папери, оскільки їх доходність вища. Менша вартість залучених ресурсів сприяє більш виваженій та консервативній інвестиційній політиці.

Суб'єктивним фактором, що впливає на формування інвестиційної політики банку виступає особистість керівника або власника банку. А саме такі якості керівництва, як схильність до ризику та мотивація. Більш схильні до ризику керівники проводять більш агресивну інвестиційну політику.

Наявність досвідчених кадрів, наприклад, професійних трейдерів, дає банку можливість проводити більш активну інвестиційну політику, наприклад, торгувати цінними паперами, виграючи на різниці в ціні. Такі операції на фондовому ринку можуть дати значно вищу доходність, ніж середньо ринкова доходність за кредитними операціями, але вимагає високої кваліфікації працівників.

Хоча внутрішні фактори відіграють важливу роль у формуванні інвестиційної політики банків, в українських умовах вони мають другорядний характер і можуть впливати лише на деякі особливості інвестиційної політики, але не формувати її основу. В умовах практичної монополії на фондовому ринку державних облігацій, їх високої доходності, фактично втрачають сенс

обмеження на ризик цінних паперів, оскільки державні цінні папери мають мінімально можливий в країні ризик. Для отримання доходів від вкладення у цінні папери, банкам достатньо лише купити та тримати ОВДП, не диверсифікуючи портфель цінних паперів та не займаючись активними операціям з купівлі-продажу цінних паперів. З іншого боку, банки можуть обирати валюту, в якій випущено державні облігації, займатись продажем ОВДП на ринку, проводити операції РЕПО. Найбільший вплив на інвестиційну політику банків з внутрішніх факторів відіграє позиція власників банків. Так, державні банки більш активно купують державні облігації, допомагаючи власнику, тобто державі, фінансувати дефіцит бюджету. Банки, що входять до фінансово-промислових груп, в інтересах власників, купують облігації споріднених компаній, навіть якщо це не дуже вигідно для самого банку. З іншого боку, наявність великого обсягу ОВДП на ринку, їх висока дохідність, можливість використовувати ОВДП в якості застави при отриманні міжбанківських кредитів та кредитів НБУ, роблять ОВДП найбільш привабливим активом для інвестування банків.

3.2. Міжнародний досвід формування та реалізації інвестиційної політики банку

Підвищити якість управління інвестиційною діяльністю українських банків можна, скориставшись міжнародним досвідом формування інвестиційної політики банку. Для того, щоб досвід був корисним для української банківської системи, потрібно переймати досвід економічно розвинених країн, звичайно, роблячи поправки на економічну модель функціонування банківських систем.

Всього у світі прийнято виділяти дві моделі фінансового ринку: фінансовий ринок, що базується на фондовому ринку та фінансовий ринок, що базується на банківській системі [24].

Для першого типу фінансової системи характерна велика роль у фінансуванні підприємств фондового ринку, велике значення має емісія акцій

та облігацій підприємствами, які таким чином забезпечують власні потреби в основному та оборотному капіталі. При цьому капіталізація фондового ринку в таких умовах спів ставна з обсягом ВВП країни або навіть перевищує його. Банки ж на фінансовому ринку відіграють допоміжну роль, основними ж інвесторами виступають хедж-фонди, пенсійні фонди, страхові компанії та приватні інвестори. Яскравим прикладом такого фінансового ринку є фінансовий ринок США.

У США універсальні банки згідно з банківським законом від 1933 р. (акт Гласса – Стіголла), були розділені на комерційні та інвестиційні банки. Комерційним банкам, що зосредили свою діяльність на традиційних банківських операціях, заборонялися операції з цінними паперами, за винятком операцій з державними федеральними або муніципальними цінними паперами, що слугували регулятором для компенсації циклічних кон'юктурних коливань з кредитами. Інвестиційні банки здійснювали довгострокові вкладення в розвиток промисловості, операції з цінними паперами за свій рахунок і за рахунок коштів клієнта [8].

Але в 1999 році акт Гласса – Стіголла було скасовано, внаслідок чого всі банки отримали можливість інвестувати кошти у цінні папери, що обертаються на фондовому ринку. Можливо, саме відміна акту Гласса – Стіголла була однією з причин фінансової кризи 2008 року у США, адже комерційні банки інвестували кошти у сумнівні цінні папери, якість яких вони не могли перевірити. Прикладом є інвестування комерційних банків у іпотечні облігації, більшість з яких містила в собі сумнівні іпотечні борги громадян, які часто не мали достатніх доходів, щоб сплачувати іпотечні платежі.

Навіть після відміни акта Гласса – Стіголла у США зберігається спеціалізація банків. Хоча колишні комерційні банки отримали можливість інвестувати кошти в цінні папери підприємств, але вони в основному інвестують кошти клієнтів, рідко вдаючись до операцій за рахунок власного капіталу, зазвичай просто ведучи рахунки клієнтів в цінних паперах, тобто виступають агентами. З іншого боку, великі колишні інвестиційні банки

отримали можливість проводити характерні для звичайних банків кредитні операції та операції з обслуговування поточних рахунків клієнтів, але в більшості ці банки продовжують займатись інвестиційним банкінгом, вкладаючи власні кошти та кошти клієнтів у цінні папери та граючи на біржі. При цьому операції на біржі банки у США можуть проводити або в якості агентів, або ж із власним капіталом, використовувати кошти клієнтів, що залучені на депозитні рахунки для інвестицій у цінні папери забороняє законодавство. Часто банки утворюють дочірні компанії, які вкладають кошти у підприємства для отримання контролю та впливу на діяльність підприємств, що є цікавими для банків.

Хоча інвестиційні банки США є відомими на весь світ та мають величезні обороти, але в основному вони виконують роль посередників для інших учасників ринку, тому їх роль на фондовому ринку США хоча і значна, але не вирішальна.

У фінансовій системі, що орієнтована переважно на банківський сектор, фондовий ринок відіграє відносно меншу роль в економіці, його капіталізація менша за ВВП країни, при цьому у інвестиційному фінансуванні економіки визначальна роль належить банківській системі. При цьому банки в такому типі фінансової системи мають право інвестувати кошти як у придбання цінних паперів для отримання доходів, так і для отримання контролю над підприємствами. При цьому формуються цілі фінансово-промислові групи, основу яких складають саме банки, які консолідують акції підприємств, що знаходяться під контролем банку. Найбільш типовим прикладом фінансової системи, що базується на банках, є Німеччина.

Банківська система Німеччини складається з Федерального банку (Бундесбанк), універсальних банків, до яких входять приватні, кооперативні та публічно-правові банки та спеціалізованих банків, якими є приватні та публічно-правові банки. Універсальні банки мають право надавати весь спектр банківських послуг, а також здійснювати операції на фондовому ринку, в тому числі з придбання контрольних пакетів акцій підприємств.

Для німецьких підприємств співробітництво з банками є вигідним, оскільки вони отримують можливість формувати необхідний для діяльності власний капітал за рахунок банків, а також отримувати від материнських банків кредити та фінансове обслуговування. Також материнський банк може забезпечувати андерайтинг випуску облігацій та додаткових емісій акцій підприємства в разі потреби в капіталі.

Банки ж, у свою чергу, отримують лояльних клієнтів та мають змогу контролювати фінансовий стан позичальника, відслідковуючи його та здійснюючи заходи впливу на фінансовий стан підприємства за необхідності. Таким чином, банки мають повну інформацію про діяльність позичальників та можуть бути впевнені у надійності виданих кредитів.

Німецька фінансова система підвищує рівень довіри між банками та підприємствами, що виступають у ролі позичальників та емітентів цінних паперів. Маючи інсайдерську інформацію про діяльність підприємств, банки можуть краще оцінювати ризики своїх інвестицій у цінні папери, забезпечувати потрібний рівень доходності, впливаючи на обсяг виплачених дивідендів через участь в управлінні підприємством тощо. Німецька модель характерна для багатьох країн, що роблять основну ставку на розвиток промисловості та експортно-орієнтованої економіки. Так, наприклад, схожу банківську систему та модель інвестування банків у цінні папери підприємств взяла на озброєння Південна Корея для пожвавлення промислового зростання. Схожа модель функціонує також і у Японії.

Але німецька модель не позбавлена недоліків, оскільки банки у ній надзвичайно залежать від підприємств, у яких вони мають контрольні пакети акцій. При виникненні проблем на таких підприємствах банки страждають і як кредитори, і як власники самого підприємства, що може призвести до дестабілізації банку. З іншого боку, проблеми можуть виникнути вже у самому банку. У разі загрози банкрутства банку, під загрозою можуть опинитись велика кількість підприємств, у яких банк є власником. Прикладом може слугувати доля найбільшого німецького банку - Deutsche Bank. Цей банк з

2009 року знаходиться у критичному стані, яке загрожує банкрутством банку, в результаті чого можуть постраждати цілі галузі німецької економіки. Результатом проблем банку є підтримка його державою, оскільки його банкрутство загрожує економічній безпеці Німеччини, а з іншого боку, підтримка Deutsche Bank вимагає значних витрат німецького уряду.

Підсумовуючи всі переваги та недоліки наведених моделей банківських систем та фінансового ринку, можна помітити, що більш близькою до України є друга модель, коли банківська система відіграє роль основного та базового інвестора для підприємств шляхом придбання акцій та фінансування через придбання та андеррайтинг випуску облігацій підприємств. Але ми бачимо, що впровадженню даної моделі в українській економіці заважає регулятивні нормативи для банків, зокрема нормативи Н11 та Н12, які регулюють обсяг інвестицій в акції окремих підприємств по відношенню до регулятивного капіталу банку. Фактично в Україні є також приклади формування фінансово-промислових груп на підставі об'єднання банку та декількох підприємств, що мають спільних власників. Але такі фінансово-промислові групи є неформальними, часто структура власності підприємств, що входять до таких груп вкрай непрозора. Але при цьому базовий банк фінансово-промислової групи часто виступає в ролі кредитора та покупця цінних паперів підприємств, що входять до такого об'єднання.

Американська модель банківського інвестування в цінні папери не підходить Україні через надзвичайно слабкий розвиток фондового ринку та відсутності інституційних інвесторів, якими у США виступають пенсійні фонди, страхові компанії та хедж-фонди. При цьому існуюча модель банківського інвестування в Україні найбільше нагадує ситуацію, що існувала в США до відміни акту Гласса – Стіголла, тобто комерційні банки в основному купують державні облігації для підтримання ліквідності балансу та отримання відсоткового доходу, але мало інвестують в цінні папери підприємств. При цьому, на відміну від США, в Україні відсутній ефективний фондовий ринок,

що веде до барку інвестиційних ресурсів для підприємств та інвестиційних інструментів для підприємств.

З огляду на вищесказане, вважаю, що найбільш доцільним є розбудова німецької моделі формування банківської інвестиційної політики, оскільки це дасть змогу забезпечити високі темпи зростання економіки та побудувати експортно-орієнтовану економіку. Але для цього потрібно вирішити проблему слабкої ресурсної бази більшості українських банків. Ще однією проблемою є слабкий розвиток фондового ринку, який потрібно розвивати шляхом забезпечення надійності прав власності та забезпечення довіри до української судової системи.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У випускній кваліфікаційній роботі було розглянуто теоретичні засади формування та функціонування інвестиційної діяльності банківської установи. Також був проведений аналіз та діагностика інвестиційного портфеля на прикладі АТ "Райффайзен Банк Аваль", напрями удосконалення інвестиційної політики банку.

За результатами досліджень, проведених в роботі, можна зробити наступні висновки.

- 1) Інвестиційна політика банків – це система принципів, методів та цілей інвестиційної діяльності банку. На методи проведення інвестиційної політики банку впливають цілі, які переслідують банки, здійснюючи інвестиційну діяльність.
- 2) Як учасники інвестиційного процесу, банки виступають в трьох різних ролях. По-перше, банки є емітентами цінних паперів, акцій та облігацій, отже, вони виступають в ролі організацій, що залучають інвестиції на ринку. По-друге, банки вкладають кошти в цінні папери інших підприємств, банків та держави, тобто виступають в ролі інвесторів, які вкладають вільні кошти для отримання інвестиційного доходу. По-третє, банки виступають посередниками на інвестиційному ринку, купуючи цінні папери на ринку від імені та за кошти своїх клієнтів. Говорячи про інвестиційну політику банку мають на увазі другу роль банку, тобто роль банку як інвестора, який самостійно вкладає свої власні та залучені кошти в цінні папери від свого імені та на свій ризик.
- 3) Цінні папери мають перевагу перед кредитами в тому, що цінні папери можна завжди продати на вторинному ринку та отримати грошові кошти, при цьому продавати можна не весь пакет цінних паперів а його частину. Диверсифікація активів банку сприяє зниженню ризиків, тому купуючи цінні папери різних емітентів,

банки можуть знизити ризик своїх вкладень та зменшити ймовірність втрат.

- 4) Отримання інвестиційного доходу – це теж ціль інвестуванні у цінні папери, але такі вкладення можуть дати вищий дохід, ніж надання кредитів лише в тих випадках, коли має місце значний ризик вкладень. З іншого боку, якщо мова йде про вільні кошти, які б в іншому разі просто лежали б на рахунках в інших банках, то вкладення в цінні папери має ту перевагу, що забезпечує як отримання доходу, так і відносно високу ліквідність.
- 5) При вкладенні коштів у акції слід також враховувати ризик того, що ціна акцій може не тільки зростати, але й зменшуватись, а отже, банк може отримати не тільки доходи, але й збитки. Участь в управлінні конкретним підприємством може бути ціллю банку в разі, коли це продиктовано інтересами власників банку, а також, якщо банк зацікавлений в управлінні підприємством для забезпечення повернення кредитів. Збільшення кола клієнтів здійснюється тоді, коли придбання цінних паперів підприємства веде до потреби підприємства відкрити рахунок у банку та стати його клієнтом.
- 6) У 2009-2014 роках спостерігається позитивна динаміка вкладень в цінні папери АТ "Райффайзен Банк Аваль", але через несприятливі політичні та макроекономічні умови з 2015 році цей показник вдвічі знизився,. З 2016 року темпи зростання вкладень у цінні папери прискорилися. Це стало результатом пошуку банком ефективного розміщення грошових ресурсів в умовах потепління щодо виходу з кризи. Проаналізувавши тенденцію щодо питомої ваги цінних паперів в активах банку АТ "Райффайзен Банк Аваль", можна стверджувати, що банк приділяє увагу інвестиційній діяльності, але традиційні операції та послуги залишаються пріоритетними.

З метою удосконалення процесу управління інвестиційної діяльності в АТ "Райффайзен Банк Аваль" були розроблені наступні пропозиції:

- 1) оптимізація управління інвестиційним портфелем шляхом включення до портфелю акцій компаній не тільки базових галузей промисловості, а й інших (які демонструють високі показники ефективності фінансово-господарської діяльності). АТ "Райффайзен Банк Аваль" необхідно орієнтуватися на окремі компанії в рамках перспективних галузей, оцінюючи їхні фінансові показники і займаючись пошуком компаній з високим потенціалом зростання доходів
- 2) розроблення дієвих інвестиційних стратегій. Мета такої розробки – формування такого портфеля, який би відповідав вимогам банку як по прибутковості, так і по ризиках. Вона досягається шляхом збільшення кількості різних видів цінних паперів в портфелі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Реверчук С.К., Кльоба Л.Г., Паласевич М.Б. Управління і регулювання банківською інвестиційною діяльністю. Наукова монографія. За ред. д.е.н., проф. С.К. Реверчука. Львів: «Тріада плюс», 2007. 352 с.
2. Вовчак О.Д. Інвестування: навч. посіб. Львів: Новий Світ 2008. 544 с.
3. Пересада А.А., Коваленко Ю.М. Фінансові інвестиції : навч. підручник-Київ, КНЕУ, 2006. 45 с.
4. Луців Б. Л., Стечишин Т.Б. Інвестиційний потенціал банківської системи України. Фінанси України, 2009. 77 с.
5. Вовчак О. Д. Надієвець Л. М. Особливості інвестиційної діяльності банків як фінансових посередників в Україні. Бізнес Інформ. 2014. 101 с.
6. Игонина Л.Л. Инвестиции: Учебник. 2-е изд. Магистр: НИЦ Инфра-М, 2013. 752 с.
7. Воробйова О.І. Основи формування і використання кредитно-інвестиційного потенціалу банків України. Інвестиції: практика та досвід. 2010. 54 с.
8. Васильченко З.М. Оцінка ефективності інвестиційних проектів у банківській діяльності. Фінанси України. – № 12, 2009. 34 с.
9. Захарін С.В. Фінансові інструменти активізації інвестиційної та інноваційної діяльності. Економіка України. 2010. №12. 58 с.
10. Луців Б. Л. Банківська діяльність у сфері інвестицій. Тернопіль: Економічна думка, Карт-бланш, 2001. 320 с.
11. Пересада А. А. Управління інвестиційним процесом. Київ, Лібра, 2002. 472 с.
12. Примостка. Л. О. Аналіз банківської діяльності: сучасні концепції, методи: монографія. Київ, КНЕУ, 2002. 316 с.

13. Ляхова О.О., Шокало Т.П. Кредитно-інвестиційний портфель банків та його вплив на фінансування інвестиційних проєктів в Україні. Економічний часопис – XXI. Гроші, фінанси і кредит. 2011. № 5–6. 61 с.
14. Національний банк України. Огляд банківського сектору. – Лютий, 2019 р. URL: <https://bank.gov.ua/news/all/oglyad-bankivskogo-sektoru-lyutiy-2019-roku>
15. Річний звіт АТ "Райффайзен Банк Аваль". URL: <https://www.aval.ua/documents?sl=%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8>
16. Національний банк України. Показники банківської системи. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442
17. Національний банк України. Облікова ставка Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=53647
18. Національний банк України. Результати розміщення облігацій внутрішніх державних позик. URL: <https://bank.gov.ua/control/uk/bonds/list>
19. Про затвердження інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні: Постанова Правління НБУ № 368 від 28.08.2001. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>
20. Національний банк України. Значення економічних нормативів у цілому по системі 2010-2018 рр. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442
21. Житар М. О., Зелінська В. С. Аналіз сучасного стану формування інвестиційного портфеля банків України та управління ним: проблемні аспекти. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». 2018. №. 28. С. 54-57.

22. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. Аналітичні дані щодо розвитку фондового ринку. URL: <http://www.ssmsc.gov.ua/fund/analytics>
23. Капіталізація фондового ринку, % ВВП - Класація країн . URL: https://ru.theglobaleconomy.com/rankings/Stock_market_capitalization/
24. Златіна Н. Особливості банківських систем зарубіжних країн (на прикладі Франції, Німеччини, Італії та Швейцарії). Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. 2010. №. 84. С. 90-93.
25. Аналітичний огляд банківської системи України за результатами 2010 року / Національне рейтингове агентство « Рюрік» . URL: http://rurik.com.ua/documents/research/bank_system_4kv2010.pdf
26. Аналітичний огляд банківської системи України за 1 квартал 2018 року / Національне рейтингове агентство « Рюрік» . URL: http://rurik.com.ua/documents/research/bank_system_1_kv_2018.pdf
27. Фінансова звітність АТ КБ "Приватбанк" . URL: <https://privatbank.ua/about/finansovaja-otchetnost>
28. Національний банк України. Облікова ставка Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/monetary/stages/archive-rish>
29. Національний банк України. Результати розміщення облігацій внутрішніх державних позик. URL: <https://bank.gov.ua/control/uk/bonds/list>
30. Кльоба Л. Г. Фінансова безпека та ризики банківської інвестиційної діяльності. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 12. 12 с.
31. Кльоба Л. Г. Банківська інвестиційна діяльність на ринку цінних паперів . Економіка та держава. 2016. №. 6. 24 с.
32. Мороз А.М., Савлук М.І., Пуховкіна М.Ф. Банківські операції: навч. посіб. За ред. Мороза А.М. Київ: КНЕУ, 2008. 608 с.
33. Шамова І.В. Грошово-кредитні системи зарубіжних країн: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2001. 195 с.

34. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні : Постанова НБУ від 12.11.2015р. № 368. Офіційний вісник України. 2014. №40. 1813 с.
35. Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні : Закон ВРУ від 09.10.2015 р. № 710/97-ВР // Урядовий кур'єр. 2014. № 5-6.
36. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон ВРУ від 20.09.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>
37. Річний звіт ПАТ КБ "Приватбанк" за 2013 рік: URL: http://static.privatbank.ua/files/finance/2013_year.pdf
38. Система оцінки ризиків : Методичні вказівки з інспектування банків, затверджені НБУ від 15.03.2004 р. № 104 // Законодавчі і нормативні акти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/v0104500-04>
39. Старовойт-Білоник, К. І. Оптимізаційна модель "дохідність - ризик" у фінансовому механізмі інвестиційної діяльності комерційних банків. Банківська справа. 2008. № 6. С. 27-33.
40. Активізація інвестиційного процесу в Україні : колект. монографія / [Т. В. Майорова, М. І. Диба, С. В. Онишко та ін.] ; за наук. ред. М. І. Диби, Т. В. Майорової ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України ; ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана". - Київ : КНЕУ, 2012. 472 с
41. Системна криза банківського сектору України і стратегія її подолання: монографія / Аржевітін С.М., Унковська Т.Є., Баріда Н.П., Савлук М.І., Джус М.О. та інші. Київ. КНЕУ імені Вадима Гетьмана., 2017. 182 с.
42. Шльончак В.В. Комплексний підхід до оцінки ефективності кредитно-інвестиційної діяльності банків. Вісник Університета банківської справи, с. 63–73.
43. Руденко М. Шляхи підвищення ефективності діяльності банків у сфері фінансових інвестицій. Науковий вісник НЛТУ України. 2011. Вип. 21.12. 254 с.

44. Пшик Б.І., Печенко О. О. Актуальні проблеми розвитку банківської інвестиційної діяльності в Україні. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2014. № 2. С. 24–32.
45. Мехтієв Е.О. Державне регулювання інвестиційної діяльності банків. Інвестиції: практика та досвід. 2010. № 24. С. 16–18.
46. Міщенко В. І., Науменкова С. В. Банківська система України: проблеми становлення та розвитку. Фінанси України. 2016. № 5. С. 7–33.
47. Болдова А.А., Романова Г.І. Інвестиційна діяльність банків України // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. 2013. № 1. С. 6–13.
48. Кириченко О. С. Діяльність інвестиційних банків в Україні: проблеми та перспективи розвитку. Банківська справа. 2008. № 2. С. 57–72.
49. Колодізєв О.М., Власенко Н.М. Кредитно-інвестиційна діяльність банків України: сучасний стан і перспективи розвитку / О. Колодізєв, Н. Власенко // URL: www.business-inform.net
50. Воробйова О. І. Підвищення інвестиційної активності банківських інститутів України. Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. 2011. № 3. С. 71-75.
51. Подчесова В. Ю., Карась К. В. Дослідження кредитно-інвестиційної діяльності банків України. Часопис економічних реформ. 2012. № 4(8). С. 2-7.
52. Рогожнікова Н. В. Аналіз стану та динаміки кредитної діяльності банків України. Фінансовий простір. 2012. № 1(5). С. 30-34.

ДОДАТКИ

Додаток А

Етапи розробки інвестиційної політики банку

№	Назва етапу	Суть етапу
1.	Аналіз інвестиційної діяльності банку за попередній період.	<p>В процесі цього аналізу вивчаються обсяги, форми та ефективність фінансового інвестування в банку</p> <p>Об'єктами аналізу виступають:</p> <ul style="list-style-type: none"> а) загальний обсяг інвестування в цінні папери, темпи зміни обсягу портфелю цінних паперів, зміна питомої ваги портфелю цінних паперів в активах банку; б) склад, структура портфелю цінних паперів за конкретними фінансовими інструментами та їх динаміка; с) доходність окремих цінних паперів та портфелю цінних паперів в цілому. <p>Проведений аналіз дозволяє оцінити обсяги та ефективність портфелю цінних паперів в перед плановому періоді.</p>
2.	Оцінка внутрішнього потенціалу банку і можливостей його розвитку	<p>До найважливіших внутрішніх чинників, які визначають інвестиційну політику банку, належать:</p> <ul style="list-style-type: none"> а) тип стратегії комерційного банку; б) регіональна і галузева специфіка функціонування банку; с) ресурсний потенціал банку; д) можливість реалізації задач банку через портфель цінних паперів; е) необхідність підтримки відповідного рівня ліквідності і мінімізації ризиків; ф) професійна підготовленість, кваліфікація та досвід персоналу банку; г) практичне володіння персоналу банку теорією та інструментами зниження інвестиційного ризику.
3.	Дослідження факторів зовнішнього середовища та прогнозування їх розвитку	<p>До найважливіших зовнішніх чинників належать такі:</p> <ul style="list-style-type: none"> а) загальний стан економіки країни (фази економічного циклу, рівень інфляції, дефіцит державного бюджету і т.д.) б) діючі законодавчі пільги й обмеження; с) стан ринку цінних паперів: його наповненість, динаміка процентної ставки і курсової вартості цінних паперів.
4.	Формування системи стратегічних цілей інвестиційної політики, обґрунтування типу інвестиційної політики	<p>Тип інвестиційної політики банку характеризує принципові підходи до її здійснення з позиції співвідношення рівня доходності та ризику інвестиційної діяльності банку.</p>

5.	Визначення обсягу інвестування в цінні папери в плановому періоді	Розрахунок показників на основі даних попереднього періоду.
6.	Визначення типу і структури портфеля цінних паперів	Тип портфеля — це його інвестиційна характеристика, заснована на співвідношенні прибутковості і ризику. При цьому важливою ознакою при класифікації типу портфеля є те, яким способом і за рахунок якого джерела даний прибуток отриманий: за рахунок зростання курсової вартості чи за рахунок поточних виплат — дивідендів, процентів
7.	Розробка критеріїв якості портфелю цінних паперів	Встановлюються: а) плановий рівень доходності та прибутковості портфелю цінних паперів; б) максимальний рівень ризиковості вкладень банку в цінні папери; с) рівень ліквідності портфелю цінних паперів.
8.	Формування механізму контролю за здійсненням інвестиційної політики	Пряме регулювання інвестиційної діяльності здійснюється державними органами і включає коротко- та довгострокове прогнозування, визначення умов здійснення конкретних дій з інвестування коштів.
9.	Загальна оцінка ефективності розробленої інвестиційної політики	Проведення повного аналізу ефективності та стійкості всіх сегментів інвестиційної політики.

Нормативи Н11 та Н12 банках станом на 01.12.2018, %

Банк	Н11 (не більше 15 %)	Н12 (не більше 60 %)
АТ АКБ "АРКАДА"	10,02	10,04
АТ "УкрСиббанк"	4,21	5,23
АТ "МОТОР-БАНК"	3,94	7,45
АТ "МІБ"	2,12	2,12
АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК"	0,93	1,28
АТ "Райффайзен Банк Аваль"	0,80	0,84
Полікомбанк	0,72	1,60
АБ "УКРГАЗБАНК"	0,45	0,55
АТ "БАНК "ГРАНТ"	0,39	0,70
ПАТ "МТБ БАНК"	0,37	0,55
Акціонерний банк "Південний"	0,34	0,53
ПАТ "МЕГАБАНК"	0,23	0,37
ПАТ "ПУМБ"	0,17	0,21
БАНК ІНВЕСТ. ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ	0,16	0,16
АТ "БТА Банк"	0,08	0,17
ПАТ "КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК"	0,07	0,07
АТ "Полтава-банк"	0,06	0,09
АТ КБ "ПРИВАТБАНК"	0,06	0,07
АТ "ОЩАДБАНК"	0,05	0,14
"ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК"	0,04	0,04
АТ "УКРСОЦБАНК"	0,04	0,07
АТ "ПРОКРЕДИТ БАНК"	0,04	0,05
АТ "КІБ"	0,03	0,03
АТ "АЙБОКС БАНК"	0,03	0,03
АТ "Укрексімбанк"	0,03	0,22
ПуАТ "КБ "АКОРДБАНК"	0,02	0,02
АТ "Ідея Банк"	0,02	0,02
АТ "ОТП БАНК"	0,02	0,02
АТ "БАНК КРЕДИТ ДНІПРО"	0,01	0,02
ПАТ "ІНГ Банк Україна"	0,01	0,01
АТ "ВТБ БАНК"*	0,01	0,01
АТ "АЛЬТБАНК"	0,00	0,01